

Nr 560.

Av herr **Lövgren m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 284, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 284 föreslås bl. a. att ett belopp å 400,000 kronor skall anvisas till stöd åt jordbruket i Norrland samt att detta belopp efter vissa i propositionen angivna grunder skall fördelas mellan de olika hushållningssällskapen för att av dem användas till åtgärder som syfta till att åstadkomma en varaktig förbättring av jordbrukets lönsamhet därstädes. I sin motivering yttrar departementschefen att »ifrågavarande bidrag till jordbrukets höjande i Norrland borde givetvis utgå av skattemedel. Då emellertid något anslag icke är beräknat i årets budget och det dessutom torde få betecknas som ett försök, förordar jag att beloppet, 400,000 kronor, anvisas att utgå ur jordbrukets prisregleringsfond». Mot detta uttalande om att bidrag till jordbrukets höjande i Norrland bör utgå av skattemedel tillåta vi oss anmäla en avvikande mening, därför att vi äro övertygade om att riksdagen ytterst ogärna skall ge sin anslutning till en dylik anordning. Vi anse vidare att det knappast är principiellt riktigt att begära ett dylikt anslag av skattemedel så länge de nuvarande regleringarna för jordbruket bestå. Dessa regleringar belasta de norrländska jordbrukarna med utgifter för flera varuslag som de själva icke producera i tillräcklig utsträckning för att täcka det egna behovet såsom fallet är med spannmål och i viss utsträckning även kött, fläsk och fodervaror. Mot bakgrunden av detta förhållande synes det oss som om det endast vore en gärd av rättvisa om man ur de till jordbrukets prisregleringsfond inflytande medlen anslog ett belopp som motsvarade de norrländska jordbrukarnas utgifter till samma fond för varor som de själva icke producera eller producera i otillräcklig utsträckning. Riksdagen har tidigare erkänt principen då den till understödjande av fiskarebefolkningen anslår 90,000 kronor ur vägskattemedel såsom ersättning för de utgifter dessa yrkesutövare ha på grund av bensinskatten.

Departementschefen har, som ovan nämnts, ansett att beloppet för i år bör utgå ur jordbrukets prisregleringsfond och vi ha ingenting att anföra emot denna anordning utan anse tvärtom att det är den principiellt riktiga anordningen även i framtiden. Ja, vi gå ännu längre och förmena, att anslaget borde ha varit större än vad som nu föreslås och att de framställningar som gjorts om åtgärder i syfte att förbilliga konstgödselmedlen bort vinna riksdagens bifall redan i år. I en skrivelse till Konungen ha företrädarna för det norrbottniska jordbrukets intressen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för bildande av en det norrbottniska jordbrukets rationaliseringsfond genom årliga avsättningar från statens inkomster av malmbryt-

ningen på de lappländska malmfälten, av vilken fondmedel i första hand finge användas till förbilligande av konstgödsel för länets jordbruk. De ha tänkt sig att ett belopp om 500,000 kronor per år skulle vara erforderligt för ändamålet och de hänvisa i sin skrivelse till de utomordentligt goda verkningar ett dylikt anslag från allmänningsskatten i Gällivare socken haft för höjandet av jordbruket inom denna trakt av länet. Vi ansluta oss för vår del till denna tanke, därför att det står klart för oss, att ett förbilligande av gödselmedlen är ett av de mest effektiva sätt som kunna komma till användning då det gäller att förbättra det norrbottniska jordbrukets avkastning. Men vi äro icke blinda för att regering och riksdag komma att göra principiella invändningar mot att använda inkomsterna från gruvorna på detta sätt; så har nämligen skett vid flera föregående riksdagar då vi gjort framställning om att från denna källa erhålla medel till upprättandet av en nödhjälpsfond inom Norrbottens län. För oss är det emellertid likgiltigt varifrån medlen tas, huvudsaken är att man kommer fram till åtgärder som varaktigt förbättra jordbrukets ställning. Och i detta sammanhang vilja vi framhålla att det för många småbrukare skulle vara av lika stor vikt att erhålla hjälp till inköp av cement för anläggande av rationella gödselvårdsanläggningar, som det är att förbilliga konstgödseln.

Med stöd av det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 284 ville beakta de synpunkter vi härövan framfört och höja det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till stöd för det norrländska jordbruket från 400,000 till 900,000 kronor att fördelas mellan de olika hushållningssällskapen efter samma proportioner som i propositionen föreslagits.

Stockholm den 14 april 1937.

O. W. Lövgren.

K. G. Viklund.

Ernst Hage.

Avskrift.

Nyodlingens betydelse för övre Norrland.

För övre Norrland, där folkökningen är starkast och där indragningarna vid industrien äro störst, är denna fråga en livsfråga. Den rationalisering av trävaruindustrien, som nu pågår, har framkallat omfattande arbetslöshet, som det är av vikt att snarast avhjälpa. (Årets högkonjunktur med full skogsdrift finns ingen anledning att i detta sammanhang räkna med.) Orsaken till industriens och handelns påstådda vantrivsel i övre Norrland är ej blott klimatet utan de dyra levnadskostnaderna, och de höga skatterna omöjliggöra konkurrens med liknande företag i billigare orter. Detta förhållande kan ej bli annat så länge den odlade bygden utgör större eller mindre oaser i ödemarken. Glesbygdheten fördyrar i hög grad de sociala och kulturella åtgärderna. Höga kostnader för vägar och vägars underhåll, höga skol- och sjukvårdskostnader, höga transportkostnader m. m. äro en följd av den glesa bebyggelsen. Landets uppodling är det säkraste botemedlet mot fattigdomen på landsbygden. Ökad jordbruksbefolkning ökar behovet av folk i handel, industri och tjänster. Någon risk för överproduktion ifråga om jordbruksprodukter i detta underskottsland behöver sålunda näpeliggen för överskådlig framtid befaras. Större befolkning fördelar vidare skattebördan på flera axlar och ger relativt lägre skatter samt minskar transportkostnaderna, då avsättningsområdena kunna minskas. Billigare levnadskostnader skapa större trivsel för annan företagarverksamhet, såsom industri, hantverk m. m.

Härtill kommer, att jordbrukstypen i Norrbotten, liksom i Norrland i allmänhet, ur ekonomisk synpunkt är synnerligen ofördelaktig. Brukningsdelarna äro i regel så små, att de ej kunna föda en familj. Norrbottens län har i medeltal 3 kor och 3.7 hektar åker per brukningsdel. Dessa småjordbruk visa sig också vara den sämsta jordbrukstypen ur ren ekonomisk synpunkt. De officiella produktionskostnadsundersökningarna visa, att ett par hästars jordbruk är det ekonomiskt fördelaktigaste. En bättre jordbruksekonomi påkallar sålunda större brukningsdelar. Det är därför av stor vikt, att så många som möjligt av de ofullständiga jordbruken förvandlas till fullständiga eller självförsörjande jordbruk — ett par hästars jordbruk. — Uppodlingen av Norrbotten, liksom det övriga Norrland, är enda möjligheten att komma upp ur den lägre levnadsstandard för att ej säga fattigdom och det olidliga skattetryck, som är rådande i denna landsända, och ett livsvillkor icke blott för Norrbotten utan för hela vårt land. (De tre nordligaste länen utgör ungefär hälften och Norrbotten ungefär fjärdedelen av rikets hela areal.)

Dess bättre har Norrbottens län snart sagt obegränsade, utmärkta odlingsmöjligheter för praktiskt taget oöverskådlig framtid. Preliminär undersökning har utförts av hushållningssällskapet 1926, därvid det visade sig, att förutom tillräckligt med förstklassig odlingsjord för att förvandla de ofullständiga jordbruken till fullständiga finnes nedom marina gränsen ytterligare för nybildning av jordbruk avsevärt mera prima odlingsjord än den nu odlade i länet (63,000 hektar).

Det stora intresse för odlingen, som för närvarande finnes, bör tillvaratas. Staten understöder denna i stor utsträckning, men ännu kraftigare un-

derstöd erfordras. Norrbottens län får i odlingsbidrag cirka $\frac{1}{4}$ miljon kronor årligen, men över $\frac{1}{2}$ miljon kronor (600,000 kronor) sökes årligen, utan att det ens annonseras om odlingsbidragen. Men givetvis är det önskvärt, att denna nyodling kunde ytterligare utvidgas för att i någon mån kunna lösa det i hög grad bekymmersamma försörjningsproblemet inom länet. Men en sådan forcering kräver ovillkorligen förmånligare villkor för odlingsbidragen. Då det är nödvändigt för jordbrukarefamiljens uppehälle att odla även fastmark och ej blott lättodlad myrmark, är det beräknade statsbidraget alldeles för lågt. Man torde därför först och främst nödgas räkna med en höjd medelkostnad för odlingen per hektar till 700 kronor. Och skall en kraftigare odlingsverksamhet igångsättas, måste även bidragets andel i kostnaden höjas från hälften till minst $\frac{2}{3}$ eller $\frac{3}{4}$ av kostnaderna. Maximeringen av odlingskostnaden, om sådan skall göras, får givetvis icke ske till lägre kostnad än 1,000 kronor eller marknadspriset för odlad jord per hektar, om fastmark skall kunna odlas. Och gränsen för jordbrukets storlek för erhållande av bidrag bör sättas till minst 15 hektar. Det blir ändock endast ett par hästars jordbruk eller ett sådant, som av produktionskostnadsundersökningarna visat sig vara det ekonomiskt mest fördelaktiga. Det är att märka, att här i Norrbotten måste marken även för beredande av kulturbete för kreaturen *uppodlas*, då den söderut för åstadkommande av kulturbeten brukliga mera ytliga bearbetningen av jorden icke visat sig tillfyllest här, d. v. s. icke lämnat nöjaktigt resultat.

Uppodlingen är huvudproblemet för Norrbottens utveckling och lösningen av detaljfrågorna för denna utveckling måste inriktas därefter.

För ytterligare belysande av odlingsfrågan må här lämnas en på uppdrag av 1936 års utredning angående beredskapsarbeten inom hushållningssällskapet verkställd beräkning av omfattningen på det behov av nyodling, som med hänsyn till befolkningens försörjning inom länet anses föreligga.

»Önskvärt är så långt det låter sig göra, att närmaste tioårsperiod användes för ett lösande av försörjnings- och jordproblemet i Norrbotten.

I Norrbotten finnes i runt tal enligt den officiella statistiken 65,000 hektar odlad jord. (1934 års uppgift! — Föregående uppgivna 63,000 hektar är jordbruksräkningens uppgift.) Fördelad på cirka 17,000 brukningsdelar blir detta 3.8 hektar per brukningsdel. Denna areal är i medeltal för liten för en familj att kunna försörja sig på. Här anses, att densamma borde fördubblas att utgöra 7.5 hektar per brukningsdel. Det är ändock endast småbruk det här blir fråga om. För att förvandla de ofullständiga jordbruken till självförsörjande skulle sålunda behöva uppodlas 65,000 hektar.

Folkökningen är cirka 2,000 personer per år. Ungefär halva befolkningen utgöres av jordbruksbefolkning, sålunda skulle cirka 1,000 personer årligen stanna vid jorden — för närvarande är detta nog lågt räknat, då mycket liten möjlighet till annan utkomst finnes, men får tjäna som medeltal. — Det skulle sålunda krävas 500 nya jordbruk årligen för dessa 1,000, då de bilda familj eller hushåll. Om dessa nybyggare skola reda sig, måste de på de första tio åren, förutom uppförande av byggnader odla upp minst i medeltal 4 à 5 hektar. Detta skulle göra 20,000 à 25,000 hektar ytterligare. Alltså skulle under tio år uppodlas sammanlagt 90,000 hektar. Detta skulle kosta efter 700 kronor per hektar i medeltal 63 miljoner kronor eller årligen 6.3 miljoner kronor för uppodling av 9,000 hektar. Med ett statsbidrag till halva

beloppet blir det 3.15 miljoner kronor och till $\frac{2}{3}$ 4.2 miljoner kronor per år. Med hänsyn till fastmarksodlingen måste beräknas åtgå 120 dagsverken per hektar eller 10,800,000 dagsverken för 90,000 hektar, eller 1,080,000 dagsverken per år för 9,000 hektar. Prima odlingsmark för ett dylikt projekt saknas dess bättre icke, ty endast ängsmarken utgör enligt den officiella statistiken i runt tal 155,000 hektar i Norrbotten. Men måste som ovan nämnts villkoren för understödet för nyodling avsevärt förbättras för dess genomförande.

Enligt beräkning har odlats cirka 1,300 hektar i medeltal för de senaste 5 åren. (Säkerligen för lågt räknat.) Skulle alla de, som sökt odlingsbidrag, hava kommit i åtnjutande av sådant, bör denna siffra hava fördubblats, cirka 2,500 hektar, därest alla sökande fullföljt odlingsföretagen. Med förbättrade villkor för odlingsbidragen, såsom ovan framhållits, bör givetvis en avsevärd ökning av nyodlingen kunna påräknas. En så stor ökning som den, som är önskvärd för folkförsörjningen och levnadsstandardens höjande i länet, här ovan angivna 9,000 hektar per år, torde dock ej kunna uppnås, om ej extra ordinära kraftåtgärder från det allmännas sida vidtagas. Till sådana åtgärder kan räknas, att understödet till odling blir så stort, att bönderna kunna leja folk för dess utförande, att arbetslösa sättas i odlingsarbete samt att odlingsföreningar, av staten understödda, bilda och utföra odlingsarbete med maskinell kraft, traktor och fräs och dylikt. Med de förbättrade åtgärder, som föreslagits här ovan, borde dock hälften av den beräknade arealen eller 4,500 hektar per år kunna komma att uppodlas, d. v. s. att staten offerar ett par miljoner årligen för ändamålet. Huvudsaken är emellertid att statsmakterna lämna allt det stöd, som är möjligt, till denna landsändas uppodling, ty som tidigare sagts är *länets uppodling huvudproblemet för en förbättrad folkförsörjning och en höjd levnadsstandard, liksom för andra näringars trivsel*. Dessa oppoffringar av staten vore med visshet synnerligen väl använda medel, då de avse ett rent produktivt ändamål av bestående värde, som skulle höja befolkningen ur dess fattigdom och befria den från allt för stort beroende av tillfällighetsförtjänster och naturförhållandena, då den naturliga ången ger osäkrare stöd än odlad jord.»

Att märka är, att handelsbalansen för enbart Norrland är avsevärt mycket fördelaktigare än för Sverige i sin helhet. Norrland har sålunda fått betala den övriga befolkningens högre levnadsstandard. Jordbruksstödet har huvudsakligen kommit södra Sverige till godo. De norrländska jordbrukarna ha mest fått betala detsamma. De kunna icke finna sig i att Norrland på detta sätt betraktas och behandlas som en koloni, som icke ens erhåller en nöjaktig försörjning för sin jordbruksbefolkning och ej heller nödiga medel för sin utveckling. Dessa förhållanden påkalla rättvisligen en ändring omedelbart. Den norrländska jordbruksbefolkningen måste erhålla i stort samma existensmöjligheter som rikets övriga befolkning och Norrlands naturrikedomar måste i första hand komma den norrländska befolkningen till godo. Norrlänningarna önska ej lämna sin bygd utan vilja genom rättvis behandling av statsmakterna sättas i tillfälle utnyttja dessa snart sagt o begränsade naturtillgångar för sitt eget och rikets bästa. Men vad som skall göras måste göras snart, ty det är fara i dröjsmål! Landsbygdens avfolkning till följd av dess styvmoderliga behandling sker i ett tempo, som gör att det snart är mest gamlingar, som bliva kvar där. — Och då är det för sent med åtgärder. Källan till folkförnyelsen har sinat och folket dör.

Luleå den 23 januari 1937.

A. Österman.

Hushållningssällskapets sekreterare
i Norrbottens län.